

Determineren en toetsen op afstand

10 praktische tips!

CED
groep

CED-Groep | maart 2021

Als leren je lief is

Determineren en toetsen op afstand: 10 praktische tips!

Nu er nog maar een paar maanden resteren van dit schooljaar, hebben veel docenten de vraag: hoe wegen wij de prestaties van leerlingen in de periode dat er online les werd gegeven en in de periode waarin je 'hybride lesgeeft' die er nog aan komt. Hieronder geven we een aantal tips waarmee je direct aan de slag kunt.

Doel van toetsing en beoordelen

De doelen om toetsen af te nemen zijn verschillend van aard.

- Motivatie: leerlingen aanzetten tot leren.
- Feedback en beoordeling: leerlingen/ouders/docenten laten zien of de leerstof beheerst wordt.
- Eindbeoordeling: gegevens voor een besluit over overgang, op-/afstroom, vakadvies, profielkeuze.

Formatief of summatief

Toets je voor een eindbeoordeling? Dan is het raadzaam om het verschil tussen formatief en summatief toetsen te onderscheiden. Wanneer je de leerling wilt toetsen voor een eindbeoordeling van zijn niveau heet dit summatief toetsen. Het kan ook zijn dat je wilt weten welke onderdelen van de leerstof een student beheerst en aan welke onderdelen je nog meer aandacht moet besteden. Dit heet formatief toetsen.

Online toetsen kun je heel goed formatief inzetten in deze periode. Ze geven leerlingen een indicatie hoe zij ervoor staan, wat ze al beheersen en waar ze nog aan moeten werken. Daar hoort dan ook feedback bij (van de docent of vanuit het programma) of oefeningen die gericht zijn op die onderdelen die ze nog niet beheersen. Hiermee houd je leerlingen ook actief in het leerproces.

Voor de summatieve toetsen zou je de vraag moeten stellen: moeten we deze nu thuis/online of op school op de normale manier afnemen?

Determineren en toetsen op afstand: 10 praktische tips!

Tip 1: Bepaal het doel van de toetsen

Om een determinatiebeslissing te kunnen nemen, beoordeel je toetsen summatief. Om te zien hoe ver een leerling gevorderd is met de leerstof, zijn formatieve evaluatiemomenten voldoende.

Tip 2: Stel je summatieve toets uit

Het heeft de voorkeur om, wanneer het onderwijs vooral online gegeven is, voornamelijk formatief te toetsen.

Hoe weeg je de laatste periode van het jaar?

Hoe kun je leerlingen laten opstromen, afstromen of laten doubleren als simpelweg niet alle resultaten van het desbetreffende leerjaar verzameld kunnen worden en wanneer de resultaten uit de periode van online lesgeven minder betrouwbaar en valide zijn? Hoe kun je dit gesprek goed voeren met ouders en leerlingen?

Het is in dit geval sterk aan te raden om intern per leerjaar en per onderwijsniveau af te spreken welke indicatoren centraal staan bij deze beslissing. Het is zaak deze indicatoren zo objectief mogelijk te houden.

Denk hierbij aan de volgende voorbeeld-indicatoren:

- gemiddelde (of tekorten) over alle vakken
- gemiddelde (of tekorten) over kern-/profielvakken
  - > cijfersituatie bij het wegvallen van vakken die volgend jaar niet meer gevolgd zouden worden
- historische cijfermatige ontwikkeling op de kernvakken
  - > over vorige periodes en/of voorgaande leerjaren
- scoreverdeling op RTTI-BLOOM ten opzichte van een gestelde norm
  - > hoe zouden leerlingen moeten scoren op deze vraagtypen per leerjaar en niveau
- advies mentor (met name onderbouw)

Tip 3: Bepaal de indicatoren

Bespreek met de betrokken mentoren en leerjaarcoördinatoren wat de indicatoren voor bevordering of determinatie zijn.

Welke andere toetsvormen kun je inzetten?

Als alternatief of aanvulling op de summatieve reguliere toetsen, kun je ook alternatieve toetsvormen inzetten die makkelijker online te organiseren zijn. Dit kunnen praktische opdrachten zijn, zoals werkstukken, open boek-toetsen of casustoetsen. Hiermee toets je wel een ander niveau van kennis, namelijk minder de reproductie van kennis en meer het begrip en het toepassen van die kennis. Ga na of dit aansluit bij je leerdoelen en je onderwijsactiviteiten en reken leerlingen hier niet te zwaar op af als je normaal gesproken niet dit soort toetsen inzet.

Tip 4: Reken leerlingen niet te zwaar af

Reken leerlingen niet te zwaar af op een andere manier van toetsen als je normaal gesproken dit soort toetsen niet inzet. Ook is het goed om stil te staan bij de weging van de toetsen die in de online periode zijn afgenomen in verhouding tot de eerdere periodes als het gaat om het bevorderen of het laten op/afstromen van leerlingen. Houd er rekening mee dat niet alles op de gebruikelijke manier getoetst kan worden en dat ook het onderwijs in deze periode anders is dan normaal.

Tip 5: Laat de online periode van het jaar minder zwaar wegen

Overweeg om de toetsen die tijdens het online lesgeven zijn gemaakt minder zwaar te laten wegen als de toetsen die op school, na een periode van fysiek onderwijs, afgenomen kunnen worden. Ga na, in hoeverre de stand van zaken na periode 2 al een beeld geeft van het niveau van de leerlingen en wat de laatste periode daar nog aan toe kan voegen. Bijvoorbeeld voor leerlingen die nog een 'eindsprint' hadden willen trekken.

Tip 6: Voorkom fraude

Hoe kun je toetsen betrouwbaarder maken en fraude voorkomen? Er zijn zorgen of de leerlingen een toets waar geen toezicht op is wel zelf gaan maken. Dus: of er geen fraude gepleegd zal worden. Dit is eigenlijk alleen van belang bij een summatieve toets. Voor een summatieve eindtoets verdient het nog steeds de voorkeur om deze op school af te nemen.

Van belang is allereerst dat leerlingen weten waar ze staan in hun leerproces en daar feedback op krijgen. Dat doe je met formatief toetsen.

Mochten de leerlingen niet naar school kunnen komen, dan zijn er meerdere mogelijkheden om fraude te voorkomen en toezicht te houden. Een veel gebruikte mogelijkheid is die van 'online proctoring'. Dat betekent dat je de leerlingen onder toezicht van video-bellen een toets laat maken.

Een leerling onder tijdslimiet laten werken kan ook helpen tegen fraude, maar dit raden toetsdeskundigen eigenlijk af omdat dit zoveel stress geeft. Sommigen leerlingen hebben meer denktijd nodig. Je krijgt dan geen werkelijk beeld van de prestaties en dus ook geen valide meting. Maar het kan ook helpen om fraude te voorkomen.

Fraude met toetsen voorkomen

1. Tijdslimiet aanbrengen
2. Database aan vragen samenstellen en categoriseren
3. Andere vragen stellen per leerlingen aan de hand van de categorie (bijvoorbeeld RTT)
4. Vragen in willekeurige volgorde laten stellen
5. De toets moet één vraag tegelijk in beeld brengen
6. Resultaten moeten niet (direct) zichtbaar zijn voor de leerling
7. Een online toets koppelen aan een online gesprek
8. De toets laten maken terwijl leerlingen in Teams inloggen ('online surveilleren'). Op een voor de leerlingen onbekend moment klik je een leerling aan en zie je hem/haar in beeld.

Determineren en toetsen op afstand: 10 praktische tips!

Wat zijn de tools/mogelijkheden om online te toetsen?

Bij het online toetsen is het van belang dat leerlingen bekend zijn met het programma of de app én de toetsvorm op het moment dat ze een toets gaan maken. Er zijn legio mogelijkheden om online te toetsen, die vaak een overlap hebben met elkaar. Belangrijk is om een tool te kiezen waarmee al gewerkt wordt op school of die in ieder geval zoveel mogelijk overeenkomsten kent met gebruikte tools of methodes.

Welke mogelijkheden zijn er?

- Afgeleiden van vragenlijsttools (quiz) als **Google Forms** en **Microsoft Forms**. Deze bieden de mogelijkheid om diverse soorten vragen te maken en tijdslimieten in te stellen.
- Quiz apps als **Socrative**, **Kahoot** en **Quizizz**, waarbij je vaak ook veel metadata kunt genereren.
- De complete **digitale lespakketten behorende bij een methode**. Deze bevatten doorgaans ook een digitale versie van de werkboeken waarbij het gemaakte werk van elke leerling inzichtelijk wordt voor de docent. Daarnaast zijn er meestal ook oefentoetsen met een mogelijkheid voor feedback. Een afgeleide hiervan is **LessonUp**. Dit biedt een mogelijkheid voor het maken van digitale lessen en online toetsen.
- De digitale toetsprogramma's als **Quayn**. Quayn is in feite de cloud -versie van Wintoets. Dit programma biedt de mogelijkheid om zelf toetsen samen te stellen zoals jij wilt, formatief en summatief. Het beschikt over een grote itembank en je kan alles naar wens inrichten: tijdslimiet, antwoorden/vragen door elkaar, verschillende vragen per leerling. De afname van een toets is mogelijk via een secure browser van Quayn en achteraf zijn er diverse mogelijkheden voor analyse.
- Een aantal scholen is aan het testen of het Zweedse programma **Exam.net** geschikt is voor de Nederlandse situatie. Hierin kun je vragen uploaden, tools (als rekenmachine, spellingschecker) aan of uit zetten. Met een video-verbinding kun je tegelijk met de hele klas de toets maken en tegelijkertijd toezicht houden.

Bron: Raoul Sahetapy, Nuovo-scholengroep

Betrouwbaarheid en validiteit

Als je leerlingen online toetst is het handzaam om het begrippenpaar betrouwbaarheid en validiteit nog eens toe te lichten. Wat is de relatie tussen deze twee?

Determineren en toetsen op afstand: 10 praktische tips!

Betrouwbaarheid:

De mate waarin de scores op een toets consistent, nauwkeurig en reproduceerbaar zijn. In dat geval is het meetresultaat vrij van meetfouten. Als een leerling op maandag een toets maakt, zou het resultaat nagenoeg hetzelfde moeten zijn als wanneer hij op dinsdag de toets maakt.

Validiteit:

De mate waarin de toets meet wat de maker bedoeld heeft ermee te meten. Welke conclusie kunnen we nu trekken uit een toetsresultaat? Bijvoorbeeld: een leerling die minder taalvaardig is maakt een rekentoets die uit veel verhaalsommen bestaat. Zijn lage score wordt verklaard door zijn slechte rekenvaardigheid. Of heeft hij de taal in de sommen niet goed begrepen?

Bron: Kwaliteit van toetsen binnen handbereik; Brochure Universiteit van Twente.

Bij online toetsen kan de betrouwbaarheid in gevaar komen als leerlingen bijvoorbeeld tijdens de toets met elkaar in contact staan. Validiteit speelt bijvoorbeeld wanneer leerlingen de toets niet goed kunnen maken door te hoge tijdsdruk. Je meet dan niet de werkelijke vaardigheid. Of wanneer je een open boek-toets afneemt terwijl je onderwijs gericht was op reproductie van kennis.

Tip 7: Kies valide toetsen

Kies valide toetsen als je een summatieve beoordeling moet geven en geef daar een cijfer voor.

Tip 8: Beoordeel kennis formatief

Geef geen cijfers voor eenvoudige kennistoetsen en beoordeel deze formatief. Je kunt immers niet weten of de omstandigheden van de afname betrouwbaar zijn.

Soorten toetsen

Er zijn verschillende soorten toetsen waar je gebruik van kunt maken. We lichten er hier een aantal nader toe.

Determineren en toetsen op afstand: 10 praktische tips!

Eindtoets:

een toets waarin de lesstof van de laatste periode getoetst wordt. Dit kan ook online, mits de vaardigheid zich daarvoor leent. De leerlingen kunnen de opdracht voor de toets via Teams krijgen. Je kunt een redelijke tijdslimiet aan de toets stellen en hiermee kun je de afnamecondities meer betrouwbaar maken. Na de tijdslimiet sluit de toetstijd.

Online-toets (op deelvaardigheden):

de huidige online toetsen bestaan meestal uit opgaven die makkelijk te scoren zijn. Het gaat vaak om gesloten en soms ook open vragen. Deze richten zich daarmee vooral op R- (reproductie) en T1- (Toepassing 1) vragen. Op die onderdelen zijn deze toetsen valide. Deze vragen komen in leerjaar 1 en 2 nog vaak aan de orde, maar in de leerjaren daarna moet ook echt op T2 (toepassing 2) en I (Inzicht) getoetst worden. Toetsen die door toetsbureaus als het Cito of Diataal gemaakt worden, zijn zeker betrouwbaar (R1 en T1).

Wanneer docenten deze toetsen zelf maken wordt de betrouwbaarheid minder. Als de vraagstelling niet goed is en multi-interpretabel krijg je op dinsdag misschien andere uitslagen dan op donderdag. Bij toetsen op afstand zijn ook de afnamecondities moeilijk te controleren, waardoor de betrouwbaarheid minder wordt. Dit is een reden om dergelijke toetsen formatief te beoordelen en er geen zware weging aan te hangen. Je hoeft ook geen strakke tijdslimiet aan deze toetsen te geven.

Praktische opdrachten:

deze zijn voor de vakken verschillend. Denk aan proefjes voor biologie en scheikunde, schrijfopdrachten voor de talen, werkstukken voor beeldende vorming, muziekuitvoering, oefeningen bij LO. De praktische opdrachten zitten qua validiteit en betrouwbaarheid in het midden van de range. Wanneer er beoordelingsvoorschriften gemaakt worden en een tweede beoordelaar naar de opdrachten kijkt, wordt de beoordeling minder subjectief. Een tweede beoordelaar is vooral belangrijk wanneer er voor een leerling een groot belang ligt op de beoordeling van de praktische opdracht. Bijvoorbeeld bij slagen/zakken, doubleren/vakadvies.

Tip 9: Combineer de juiste toetsen

Het is goed om na te denken over de combinatie formatieve online toetsen, summatieve toetsen (online of op school) en meer praktische opdrachten/werkstukken/open boek-toetsen en casustoetsen. Zorg ervoor dat je geen overdaad aan toetsen geeft.

Tip 10: Normeer een summatieve toets relatief

Hoe moet je normeren?

Nu de betrouwbaarheid van het toetsresultaat ter discussie staat, is het een voor de hand liggende optie om relatief te normeren in plaats van absoluut. Wat betekenen deze termen?

Absoluut normeren:

vaststellen van de cesuur (voldoende/onvoldoende grens) voor afname van de toets. Hoeveel punten moet een leerling halen om een voldoende te krijgen?

Voordelen: duidelijk en transparant. Iedere klas en ieder cohort zal hetzelfde beheersingsniveau moeten hebben om een voldoende te krijgen. Geijkte/gestandaardiseerde toetsen bepalen de norm.

Nadelen: uitschieters in hoeveelheid (on)voldoendes. Omgevingsinvloeden die de betrouwbaarheid en validiteit raken, zitten in de meting. De prestatie geeft het niveau van de leerling niet zuiver weer.

Relatief normeren:

vaststellen van de cesuur na afloop van de toets. De gemiddelde score van een klas/alle klassen geeft een beeld waar de cesuur puntengrens zal moeten liggen.

Voordelen: er is een acceptabele spreiding in hoeveelheid voldoende en onvoldoendes. De docent kan met nieuwe toetsen/toetsvormen achteraf met het scoregemiddelde de cesuur bepalen.

Nadelen: vooraf geen duidelijkheid en transparantie over de vereiste prestatie. Er is altijd een percentage onvoldoendes.

In tijden van onderwijzen en toetsen op afstand biedt relatief normeren een mogelijke uitkomst om tot betere resultaten te komen. Als je een summatieve toets geeft, gebruik dan de methode van relatief normeren.